

Vergeet Columbus onthoud Zheng He

Geschreven door Jos Martens

zondag, 26 maart 2006

Christoffel Columbus ontdekte Amerika in 1492. Zo staat het in de geschiedenisboeken en zo hebben vele generaties Europese kinderen het geleerd.

Maar in januari is in de Chinese hoofdstad Peking een tot voor kort onbekende kaart onthuld die een heel ander licht op de geschiedenis van de ontdekkingsreizen zou werpen.

De wereldkaart dateert uit 1763, maar ze zou een kopie zijn van een kaart uit 1418, ruim voor Columbus' ontdekking van Amerika (1492). De oorspronkelijke kaart zou het werk geweest zijn van de Chinese kapitein Zheng He.

De kaart is eigendom van Liu Gang, een van de meest gerenommeerde zakenadvocaten van China. Gang, een gepassioneerde verzamelaar van kaarten, kocht ze in 2001 van een verkoper in Shanghai. Hij betaalde er zo'n 450 euro voor, zonder te weten hoe waardevol het document eigenlijk was.

Gang beseftte de mogelijke historische waarde van zijn kaart plots wel toen hij vorige herfst toevallig een boek las van de Britse amateur-historicus Gavin Menzies: '1421: Het jaar waarin China de wereld ontdekte'. Menzies, een voormalig lid van de Britse marine, kreeg met zijn theorie over de Chinese ontdekkingsreizen veel tegenwind van de professionele historici. Maar voor Gang was het vanaf dan duidelijk dat zijn kaart het bewijs leverde voor de Chinese ontdekkingsreizen.

Vooraf de correctheid van de kaart is opvallend. Het Amerikaanse continent en Afrika zijn duidelijk herkenbaar. Maar er zijn ook fouten. De omtrekken van de continenten zijn duidelijk te herkennen en de Nijl heeft al twee bronnen. Maar er zijn ook hiaten: Groot-Brittannië en Ierland ontbreken, en Californië wordt afgebeeld als een eiland.

Experts raken voorlopig niet uitgediscussieerd over wie nu de eerste was om Amerika te ontdekken. Iedereen lijkt het erover eens dat Zheng He een verdienstelijke ontdekkingsreiziger was, maar velen betwijfelen of hij ooit tot aan Amerika is geraakt. Mocht het toch zo zijn, dan moeten de geschiedenisboeken aangepast worden. Maar dan blijft het vaststaan dat de Europeanen de ontdekking Amerika als eerste exploiteerden.

De Chinezen eerder dan Columbus?

Artikels met deze of gelijksoortige titel stonden op 16 en 17 januari 2006 in zowat alle kranten over de hele wereld. Het leek wel volop komkommertijd. (Bovenstaande is een compilatie uit de Nederlandse Volkskrant en de Vlaamse De Standaard.)

Vier elementen in de berichten verdienen nadere aandacht: de kaart zelf; het boek van Gavin Menzies; de ontdekkingsreizen van Zheng He en de waarschijnlijkheid van een Chinese ontdekking van Amerika.

1. De kaart: is getekend op bamboepapier, 59 x 41,7 cm, niet exact rechthoekig. Ze werd in 1763 vervaardigd door Mo Yi Tong en was blijkbaar bestemd om gepresenteerd te worden aan keizer Qianlong (keizer van 1736 tot 1796). Om te beginnen slaagde ik er niet in een duidelijke afdruk te vinden. Op de website bij het boek van Menzies kun je ze echter in detail exploreren (1). Ondanks de opschriften in Chinese karakters zijn de afmetingen en de stijl niet traditioneel Chinees.

Het is een planisfeer, naar westers voorbeeld verdeeld in 2 halfronden.

Vergeleken met Europese kaarten zijn westelijk en oostelijk halfrond van plaats verwisseld, wat normaal is: de Chinese leesrichting loopt van rechts naar links, omgekeerd aan de onze. Volgens de eigenaar, Liu Gang, heeft de cartograaf in de rechter bovenhoek toegevoegd: "Dit is een kopie van een wereldkaart uit 1418, tonende de barbaren die tribuut betalen (aan de Ming-dynastie)."

Vergeleken met de grote wereldkaart die de Vlaamse jezuïet Ferdinand Verbiest een eeuw vroeger in 1674 aan keizer Kangxi opdroeg, is het zeker geen vooruitgang te noemen. (Maar dat is natuurlijk normaal bij een veel oudere kaart, waarvan 'de vondst' een kopie heet te zijn.)

Ook op Verbiest's kaart is Californië nog als eiland weergegeven. Zijn wereldkaart mat niet minder dan 8,4 vierkante meter.

Zeer grote kaarten zijn typisch voor de Chinese keizerlijke cartografie, de enige trouwens die toegelaten was. Om ze te tekenen heeft hij onder meer de gegevens gebruikt van Blaeu's grote wereldkaart van 1648, waarop onder andere Tasmans reizen van 1642-1644 zijn verwerkt, "maar waarbij hij aanzienlijke correcties aanbracht op basis van Chinese bronnen, waar deze voor Oost-Azië en zelfs voor Australië en Nieuw-Zeeland vollediger waren dan de Europese.

Zo kon hij de kustlijn van Australië gedetailleerd in kaart brengen en zelfs Nieuw-Zeeland als afzonderlijk eiland aangeven" (2) De achtergrond van deze zin blijft me dwarszitten: Nieuw-Zeeland verscheen pas op de Europese kaarten na de eerste reis van Cook (1768-1771). Een onderhoud met sinoloog prof. N. Standaert (KULeuven) sprong helaas af, zodat ik hiervoor op mijn honger blijf wat Chinese reizen en cartografie betreft. Kunnen onze Nederlandse en Belgische sinologen hier uitkomst brengen? Doen a.u.b.

2. Het boek van Gavin Menzies 1421: Het jaar waarin China de wereld ontdekte (3) maakte veel ophef omdat hij hierin beweerde dat een der vloten van de Chinese admiraal Zheng He in 1421 de Nieuwe Wereld bereikte (terwijl andere vloten nog heel wat meer landen bereisden).
3. De reizen van Zheng He zijn historisch een bewezen feit. Na zijn laatste reis (in 1433) sloot de Ming-dynastie China voor lange tijd compleet af van de wereld, de meeste verslagen werden vernietigd en de grote jonken aan de ketting gelegd om ze te laten wegroten. Een ramp zonder weerga in de maritieme geschiedenis van de wereld!
4. Hebben de Chinezen inderdaad Amerika bereikt voor Columbus? Als we al het 'bewijsmateriaal' van Menzies grondig toetsen is de conclusie: misschien, maar we weten het niet zeker. Waren ze ertoe in staat? Zeker en vast! Bij het begin van de 15de eeuw was China met stip en voorsprong de grootste maritieme mogendheid ter wereld (4). De jonken van Zheng He waren de grootste en meest zeevaardige houten schepen die ooit de baren bezeilden. En voor meer dan honderd jaar ook verweg de best bewapende!

Beste lezers, ik hoop dat dit artikeltje je op jouw beurt op je honger laat. Het is uitsluitend bedoeld als beknopte reactie op de krantenberichten over de oude kaart.

Enkele jaren geleden struikelde ik over één zin in een artikeltje van één bladzijde. Als gevolg hiervan en van een aaneenschakeling van toevalligheden startte ik in 2003 een onderzoek naar vroege westerse cartografie en Chinese ontdekkingsreizen. Dit resulteerde in een behoorlijk uitvoerige artikelenreeks voor twee tijdschriften, die nu (aangevuld) te lezen valt op twee websites.

Dus, als je belangstelling gewekt is, wat ik hoop, verwijs ik je voor verdere lectuur naar het web (5).

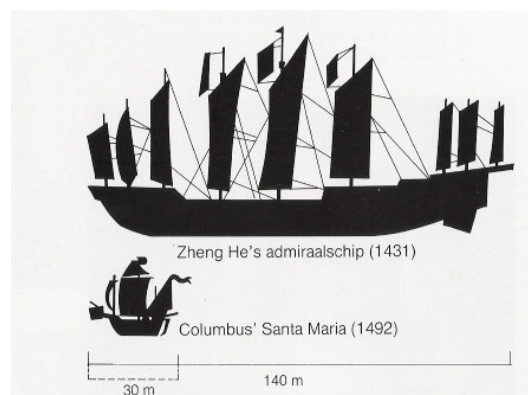
Rest, alvorens af te sluiten, nog een laatste probleem: waarom zoveel ophef? En waarom nu? Er zijn verschillende cumulatieve redenen. Een kleine, onhandig getekende kaart uit 1763 heeft weinig waarde. Als dit een authentieke kopie is van een kaart uit 1418 stijgt de waarde exponentieel. Vooral omdat het de enige bewaarde kaart zou zijn over de ontdekkingsreizen van Zheng He. Politiek gezien komt dit China bijzonder goed uit. De herontdekte Zheng He is een voorwerp van nationale trots, zoals trouwens alles wat met de Ming-dynastie te maken heeft. Zijn vreedzame expedities passen uitstekend in de bedoelingen van de regering: de hernieuwde vrees voor het 'gele gevaar' wegnemen, een gevolg van de recente fenomenale Chinese economische opbloei.

Het doel van de Grote Vloten is namelijk moeilijk te bevatten voor de westerse geest. De belangen en doelstellingen van Zheng He en die van de Europese vloten uit het tijdperk van de Grote Ontdekkingen lagen net zo ver uit elkaar als de twee polen op de wereldbol. De Portugezen, die langs de Kaap naar Indië voeren, streefden naar economisch gewin en uitbreiding van het christendom. Bij de 'goederen' die ze weghaalden, zaten duizenden slaven. Met hun zwaarbewapende schepen deinsden ze niet terug voor gruweldaden op grote schaal.

De marine van Zheng He kwam uit een andere wereld. Het doel van deze enorme, kostbare en verreikende expedities was niet schatten te verzamelen of land te veroveren. De Chinezen wilden de macht en pracht van de nieuwe Ming-dynastie uitdragen en zo de 'hele wereld' schatplichtig maken aan het enige en uniek beschaafde land dat China was. In plaats van armzalige prullen schonken zij stalen van vakmanschap. Een land dat schatting betaalde aan China onderwierp zich niet aan een veroveraar; het was een erkenning van China's superioriteit.

Op de educatieve website Nova Online vind je diverse bijdragen over onderwaterarcheologie m.b.t. Chinese jonken en een computeranimatie van een van Zheng he's admiraalsschepen.

Silhouet van Zheng He's admiraalschip in vergelijking met Columbus' Santa Maria. In het kielzog van de grote Chinatentoonstelling uit 1988 in het Brusselse Jubelpark prijkte deze afbeelding in de meeste Vlaamse schoolboeken geschiedenis uit de jaren 1990, gewoonlijk bij een korte tekst die de Europese Grote Ontdekkingen voorafging. In de meeste nieuwe handboeken zijn de Chinezen weer verdwenen. (Bron: . China. Hemel en Aarde. 5000 jaar uitvindingen en ontdekkingen, Brussel, Koninkl. Musea voor Kunst en Geschiedenis, 1988.)

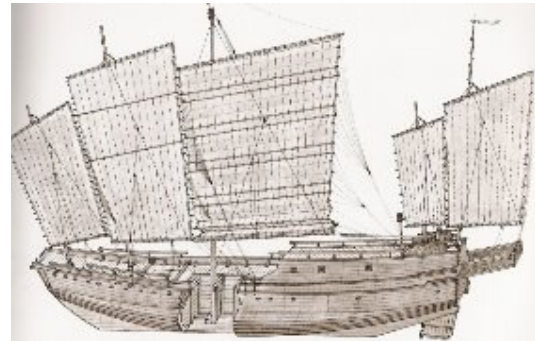

Hieronder:

Reconstructie van Zheng He's admiraalschip.

Let op de waterdichte schotten in het opengewerkte deel.

(Bron: . Newby, E., Spectrum Atlas van de grote ontdekkingen, Utrecht-Antwerpen, 1975.)

Noten:

1. URL <http://www.1421.tv/pages/maps/1418.htm>
Via de homepage krijg je ook toegang tot een uitvoerig artikel in het Engels van de koper, Liu Gang: <http://www.1421.tv/>
2. China. Hemel en Aarde. 5000 jaar uitvindingen en ontdekkingen, tentoonstellingscatalogus, Brussel, Koninkl. Musea voor Kunst en Geschiedenis, 1988, p.407.
3. Menzies, G., 1421. Het jaar waarin China de Nieuwe Wereld ontdekte, Amsterdam, Ambo, 2002, 416 blz.
4. Van De Voorde, H., Het Gouden Oosten Europa in de schaduw van Azië, Kapellen, Pelckmans, 2006.
5. URL: <http://users.telenet.be/joosdr/>
knop: "eeuw Joos" - de geboorte van America.
6. www.geschiedenis.nl
7. Logo:

GESCHIEDENIS.NL
HIER WORDT GESCHIEDENIS GESCHREVEN

8. Auteur: Jos Martens

ZB 2502 (B234)